№10

Журнал Францисканського Ордену Світських

ХРИСТОС РОДИВСЯ В БІДНІЙ ЯСКИНІ!

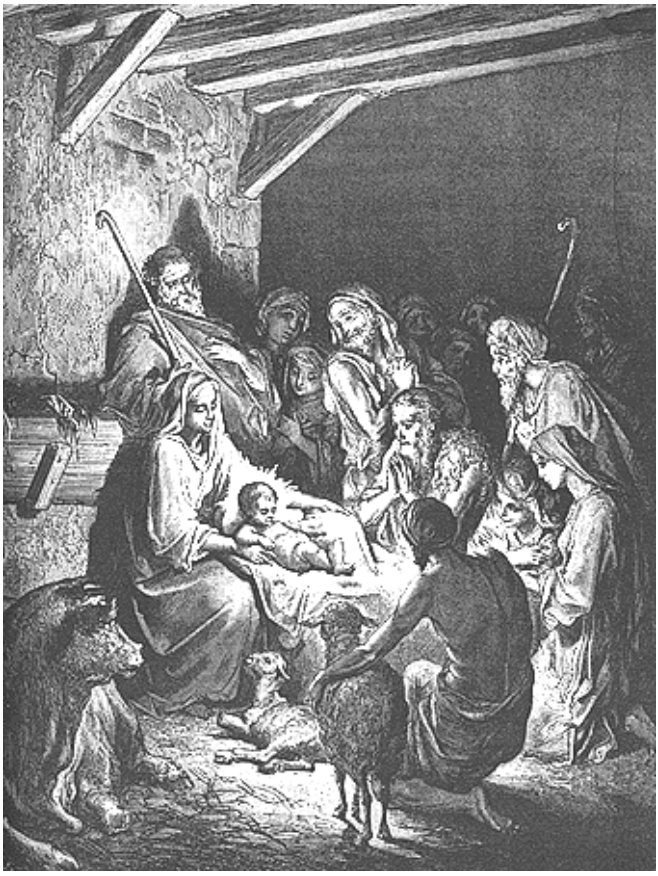

Житомир 2006

Журнал «МИР та ДОБРО» Францисканського Ордену Світських (ФОС), парафії св. Йоана з Дуклі при монастирі ОО. Францисканців (OFM) м. Житомира.

У НОМЕРІ:

Життя Церкви

П'ять вимірів турецького візиту папи Бенедикта XVI _____ *4*

Літургійний рік

Різдв'яний період _____ *9*

Вифліємська ніч в колядках _____ *10*

Францисканська формація

Францисканське апостольство і страждання _____ *27*

Формаційні матеріали для постулату _____ *30*

Формаційні матеріали для новіціату _____ *36*

З життя спільнот

Пастирський та братерський візит у спільноті ФОС м. Бердичева _*42*

Формація продовжується _____ *42*

Паломництво до Матері Божої Фатимської _____ *44*

Новини

Національна Рада ФОС _____ *29*

Поезія _____ 45

Кросворд _____ 46

Святі францисканці

Блаженна Верідіана з Кастельфьорентіно _____ *47*

Редакція: о. Радослав (OFM), Людмила Данилко, Марія Окунева, Людмила Павловська, Валентина Журавльова, Станіслав Ганський, Неля Ганська.

Наша адреса: 10014, Житомир вул. Київська 4, монастир OFM Тел. 22 – 78 – 88, 37 – 54 - 64

ХРИСТОС НАРОДИВСЯ! СЛАВІМО ЙОГО!

Дорогі Брати і Сестри, щиро вітаємо вас з Різдвом Христовим!

Нехай Новонароджений Ісус збагатить вас милосердям, наповнить ваші серця Вірою, Надією і Любов'ю. Щоб у ваших сім'ях панували Мир та Добро і завжди був час для добрих справ.

Редакція "Мир та Добро"

П’ять вимірів турецького візиту папи Бенедикта XVI

Віктор ЄЛЕНСЬКИЙ. – „Радіо „Свобода”, 5 грудня 2006 року

Задовго до візиту Папи Бенедикта XVI до Туреччини всі без винятку оглядачі прогнозували, що ця подорож для глави Римсько-Католицької церкви буде самою важкою за весь час його перебування на престолі Святого Петра. По-перше, свого часу кардинал Ратцингер назвав можливе приєднання Туреччини до Європейського Союзу антиісторичним. І хоча напередодні самого візиту Святий Престол заявив, що не має офіційної точки зору щодо членства Туреччини в ЄС, слова кардинала, який став Папою запам’ятали.

Запам’ятали і лекцію Папи в Регензбурзі у вересні цього року. Бенедикт XVI є одним з найбільш серйозних католицьких богословів сучасності. Його праці перевиповнені посиланнями і складними теологічними конструкціями. Ставши Папою, він, можливо, не завжди здавав собі справи, що його побудови будуть поширюватися далеко за межі академічної публіки і цитуватимуться не лише тільки в Католицьких університетах. Тоді, у Регензбурзі, він необачно процитував середньовічного візантійського імператора, який доволі критично ставився до вчення пророка Магомета. Сам Бенедикт XVI назвав вираз імператора безцеремонним, але запам’ятали саме цитату.

І нарешті Папа приїхав з підтримкою першого за честю у православному світі Вселенського патріархату і його глави Варфоломія І. І хоча християни становлять одну соту відсотка усього населення країни, в Туреччині це викликає підозру.

Отже, візиту передували і велелюдні демонстрації протесту, і войовничі заяви мусульманських активістів, і навіть офіційні особи жорстко попереджали понтифіка, що від нього чекають справжнього посипання голови попелом. Аналітики попереджали Папу і турецькі спецслужби, що вірогідність замаху на главу держави Ватикан є як ніколи високим. Відповідно, заходи безпеки цього разу були дійсно безпрецедентними і Папу охороняли більш щільно, ніж навіть американського президента. Але Бенедикт XVI таки вирушив до Туреччини.

Вимір перший: інтеграційний

Передовсім, Папа зняв підозри щодо своєї непоступливості у питанні приєднання Туреччини до Європейського Союзу. Від квітня 2005 року він належить до кола тих, хто не тільки читає скрижалі історії, але й долучається до їхнього написання. Бенедикт XVI не може собі дозволити не помічати того, на що міг не звертати увагу кардинал Ратцингер. На те, наприклад, що не тільки Туреччина потребує Євросоюзу, але й Євросоюзу потрібна Туреччина. Що альтернативою європейському вектору розвитку цієї країни може бути зростання в ній фундаменталістських настроїв і зближення з силами, які, м'яко кажучи, Заходові не симпатизують. Турецькі медіа жартують: Європа варта поїздки в аеропорт. Турецький прем'єр Ердоган, який не мав наміру вітати Папу, зустрічається з ним в аеропорту, по дорозі на ризький самміт НАТО. Після зустрічі Ердоган повідомляє: Папа хоче, щоби Туреччина стала частиною Європи.

Вимір другий: "До свободи ви покликані, браття…"

Чого ще хоче Папа і про що не повідомляв глава турецького уряду? Очевидно, більшої релігійної свободи для релігійних меншин Туреччини. Рух до Європи неодмінно означатиме піднесення стандартів у сфері свободи совісті. Це друга складова Папиного візиту. Глава Католицької церкви, яка об'єднує понад мільярд вірних по всьому світі, добре знає – список мучеників за віру поповнюється і в наші дні. Бенедикт XVI не може не нагадати: країна, яка його приймає все ще небезпечне місце для місіонерів. Він підносить ім'я католицького священика, вбитого у Трапезунді у лютому цього року:

„Співаймо радісно, навіть якщо нас випробовують труднощі і небезпеки, як це було із високим свідченням римо-католицького священика Джона Андре Санторо, ім'я якого я воскрешаю в пам'яті на цій відправі".

Турецький високопосадовець Алі Бардакоґлу, який відповідає в уряді за релігійні питання, і який чи не найжорсткіше реагував на Регензбурзьку лекцію Бенедикта XVI, відповідає Папі:

„Ми, мусульмани, засуджуємо будь-які спроби насильства і терору, хто б не пропонував це і хто б не був метою цього, ми вважаємо це злочином супроти людства. Ми належимо до релігії, котра визнає вбивство невинної людини тяжким злочином і гріхом, подібним до знищення всього людства".

Вимір третій: пастирський

Але релігійна свобода – це не тільки безпека проповіді. Це свобода гідного виразу своїх релігійних переконань, у тому числі і "малою отарою" – зовсім нечисленною католицькою спільнотою Туреччини. Літургійне спілкування з її членами, - це третій вимір візиту Бенедикта XVI до Туреччини. Пастирський.

У Ефесі, де провела свої останні роки Діва Марія, мати Ісуса, яку вшановують і мусульмани, Папа звертається до своєї пастви:

„Цим візитом я хочу передати свою і свою особисту, і цілої Вселенської церкви любов і духовну близькість, християнській громаді тут, в Туреччині, невеличкій меншині, яка щодня стикається з викликами і труднощами".

Вимір четвертий: екуменічний

Православні мають в Туреччині більше проблем, ніж католики. Це дуже делікатне, дуже хворобливе і складне питання. І через п'ять з половиною століть після падіння Константинополя в Стамбулі розлито напругу. Символи пульсують і стають позачасовими, вони не хочуть залишатися в епохах, де їх прописали підручники. У стамбульському кварталі Фанар є церква Георгія Переможця. Це кафедральний храм архієпископа Константинополя - Нового Риму, Вселенського патріарха Варфоломія І – першого за честю у православному світі. Для турецьких властей – він Димитріос Архондонис, громадянин Туреччини, 1940-го року народження. Для них неможлива сама згадка про Константинополь, вони не хочуть чути про вселенський статус "грецького", як його тут називають, патріарха. Перший Православний престол не має богословської школи і не є юридичною особою. В європейських столицях про це добре знають і чекають на зміну політики Анкари. Папа їде до Варфоломія І, який уособлює центр згоди Вселенського православ'я. Навіть добре усвідомлюючи, як мало згоди в Православній Повноті і як її складові полюбляють мірятися славою. Бенедикт XVI підписує спільну декларацію з Патріархом Варфоломієм, де проголошується: "Святий Дух хай допоможе нам підготувати великий день відтворення повної єдності, коли і як того побажає Бог.

І це четвертий вимір візиту Папи до Туреччини. Верховний понтифік слідом за своїм великим попередником Іваном Павлом ІІ визнає розкол між християнами ганьбою і скандалом. Він входить під приголомшуюче величне склепіння Святої Софії, яка півтисячоліття тому була перетворена на мечеть, а в минулому столітті – на музей, – і вклякає. Сюди, під це склепіння, перетявши натовп молящих, увійшли в липні 1054 року посланці його далекого попередника. І кинули на престол грамоту про відлучення від Церкви Константинопольського патріарха. Так почалася Велика схизма, яку не вдається уздоровити дев'ять з половиною століть. Під небесним куполом Софії питання церковної політики видаються дрібними і марнотними.

Проте, Папі нагадують про них. Московський патріархат заявляє, що кожна Помісна Православна церква сама визначає характер своїх відносин з інославними і що патріарх Варфоломій хоч і перший за честю, але це не адміністративна влада, а повага до історії його престолу. Як завше, щойно заходиться десь про православних й католиків, канони і першість, виринає і українське питання. Отець Романо Скалфі, відомий експерт з православно-католицьких відносин, натякає, що Папський візит до Туреччини може призвести до загострення відносин з Російською церквою. Адже православні України, які розірвали відносини з Москвою, шукають підтримки у Константинополя.

Говорить отець Романо Скалфі: *„Кроки у цьому напрямі були здійснені і представники патріарха Київського їздили до Константинополя. Але Константинопольський патріарх очевидно не дав ясної відповіді. Тому що Російська церква є найбільш потужною з православних церков і він не хоче її якимось чином образити"*.

До цього можна було б додати, що їздили посланці з Києва до Стамбула-Константинополя багаторазово і з Вселенським патріархом зустрічалися і президенти, і прем'єр-міністри, і віце-прем'єри, і депутати, і міністри. Їздили без особливого успіху – адже ключ до розв'язання православної проблеми знаходиться в Україні, а не поза її межами. Патріарх здатний допомогти тим, хто прагне допомогти собі сам.

Вимір п'ятий: цивілізаційний

Маніфестація Папою солідарності з Вселенським патріархом і їхня спільна декларація були складним моментом турецького візиту Бенедикта XVI. Але не найскладнішим з огляду на репутацію кардинала Ратцингера в ісламському світі.

Девід Берхерд, британський експерт з дослідницького центру Тепав у Анкарі

каже, що положення лекції в Регензбурзі були дуже суперечливими, якщо не цілком неприйнятними для мусульман:

Що стосується їх, він підійшов дуже, дуже близько до образи найсвятішої постаті в ісламі. Ви можете казати, що це діалог, але, як на мене, це радше конфронтація.

Роберт Мойніхен, історик і журналіст, який неодноразово інтерв'ював майбутнього Папу, напередодні візиту висловлював діаметрально протилежне судження:

„Він йде відкритими обіймами до ісламських богословів. Вони писали йому. Вони відвідували його у Ватикані. Він хоче зустрітися з ними в Стамбулі. Зараз на Заході немає постаті, яка б була настільки відкрита до діалогу з ісламом прямо зараз, ніж Папа Римський".

Під час візиту Папа зробив усе можливе, щоби ісламський світ зрозумів. Він не відступить від своєї віри і власних переконань ані на крок. Але він поважає іслам так, як може поважати віруюча людина щирість і відданість інших глибоко віруючих людей. Коли Папа увійшов до Голубої мечеті і молився обличчям на схід, багато кому стало зрозуміло – наразі це не політик; це людина віри.

Але насправді, ті, хто знає настрої Бенедикта XVI, його настанови і думки, припускають – Папа хоче не просто примирення з ісламом. Він шукає з ним союзу. Союзу проти секуляризму і обожнення науки. Проти всього того, що на його, Верховного понтифікату, думку, підважує глибинні засади людини.

Роберт Мойніхен впевнений, що те, що казав Папа у Регензбурзі, має бути інтерпретовано у зовсім інший спосіб. Відмінний не лише від того, який викликав демонстрації в ісламському світі. Але й відмінний від того, який пропонують світові найпалкіші захисники Бенедикта XVI. Папа запрошує іслам включитися у процес самооцінки, вимогливого перегляду власної спадщини, з'ясування в ній сутнісного, фундаментального і відокремлення цього сутнісного від випадкових нашарувань. Папа є консерватором, але часом консерватизм здатний спрямувати його енергію у дуже несподіване русло. Збирання консервативних сил з усіх релігій, наприклад. Консервативний інтернаціонал, який зупинить знелюднення людини, стане заборолом релятивізмові і всепроникному цинізмові, коли зникають абсолютні цінності і ніщо вже не є направду серйозним. Бенедикт є свідком зростання такої контр-, на його думку, цивілізації.

Говорить Роберт Мойніхен: *„Папа бачив цей розвиток. Культурне просування Заходу – і Папа добре вивчив це, я говорив з ним про це особисто, мав кілька*

розмов саме про це з ним. Феномен піднесення і занепаду цивілізацій вражає його. Будучи німцем, він спостерігав піднесення і занепад однієї з найвеличніших потуг і культур в Європі – німецької культури".

Турецький візит Бенедикта XVI можливо не перший крок у справі збирання консервативних сил. Але дуже важливий. Ті, хто вважав, що залізно-консервативний кардинал Ратцингер змінився, ставши Папою, присоромлені. Його стратегія далекоглядніша, ніж передбачали ті, хто чекав від 265-го понтифіка простого наведення ладу у внутрішньоцерковних справах.

Літургійний рік

РІЗДВЯНИЙ ПЕРІОД

"Протягом перших сторіч християни не мали окремого свята Христового Різдва. В ті часи було відоме тільки Свято Богоявлення, яке святкували 6 січня. Воно з'єднувало у собі і Христове Різдво і Хрещення Ісуса в Йордані...

В перших віках деякі Церкви, а передусім Західна Церква, Святом Богоявлення пов'язували не тільки Христове Різдво і Його Хрещення, але й поклін трьох мудреців, чудо в Кані Галілейській, чудесне розмноження хліба, а подеколи – навіть і воскресіння Лазаря, бо всі ті події – це свідки Богоявлення – появи Бога на землі. І якраз святкування більшої кількості подій із життя Ісуса Христа разом з урочистістю Богоявлення, було однією з головних причин, чому Західна Церква перша відділила Христове Різдво від Богоявлення і почала святкувати його в інший день.

Свято Христового Різдва відділилося від Богоявлення найперше в Римській Церкві, яка за папи Юлія I (337-352) почала святкувати Христове Різдво 25 грудня... Який був головний мотив Римської Церкви, щоб Христове Різдво святкувати 25 грудня?

В Римі від 17 до 23 грудня відбувалися поганські торжества в честь бога Сатурна або Хроноса. Ті святкування звалися Сатурналія. Відразу після 25 грудня були великі радісні торжества в честь "непереможного сонця", по латині "Соліс Інвікті". Цесар Аврелія 25 грудня 274 року проголосив сонце-бога головним опікуном Римської імперії і присвятив йому святиню на Марсовім Полі в Римі. Свято бога-сонця святкували 25 грудня тому, що тоді наступає зимовий зворот сонця, дні стають довші і сонце більше гріє. Цей день вважався наче народженням сонця і його перемогою над темрявою ночі...

Отож. Християнський Рим, щоб протидіяти поганському Римові, на місце бога-сонця ставить своє християнське Сонце-Бога Чоловіка і Його народження також святкує 25 грудня. Святі отці у своїх різдвяних проповідях звуть Христа Сонцем Правди чи Сонцем Справедливості...

Свято Христового Різдва з Риму перейшло, ще за життя св. Амвросія (+397) до Медіо Лану, відтак десь перед 384 роком до Іспанії і Північної Африки, а потім за єпископа Претуа з Тур (+491) до Галії та нинішньої Франції і до інших країн Європи...

За прикладом Західної Церкви поволі і Східні Церкви починають святкувати Христове Різдво 25 грудня" (о. Ю. Я. Катрій, Пізнай свій обряд, с. 305-310).

Ця дата є умовна, оскільки ми не маємо точних історичних відомостей про дату народження Ісуса Христа. Проте християни у Різдві Христовому не вбачали лише історичну подію, але таємницю Втілення Божого Сина, на яку ми очами віри споглядаємо не тільки під час Різдва, але також кожного дня.

Опрацьовано за матеріалами книги "Літургійний рік" Римсько-католицької Церкви. Костянтин Морозов OFMCap Вінниця 2001.

ВИФЛИЄМСЬКА НІЧ В КОЛЯДКАХ

1. Поетичний образ першої Християнської родини в колядках Різдвяні пісні зображують найважливішу частку суспільства -сім'ю, яка представлена в образі Святої родини: матері з дитям і їхнього опікуна Йосипа.

Марія уособлює родинне тепло, материнство, турботу, безпеку, стабільність. З Божої волі стала вона матір'ю, народила світу Спасителя і - як Його мати - переживає всі труднощі відкинення і радість прийняття. Коляди часто підкреслюють важливу роль Божої Матері за допомогою таких висловів: „Пречиста Діва зродила Сина", „Пречиста Діва на руках тримає. Та немовлятко грудьми накормляє", „Народився з Діви Марії, Непорочної лелії". Літургійні паралелі показують, що тема божого материнства Марії доповнюється завдяки символам. Гору і печеру порівнюють до Марії і до її материнського лона. Спираючись на слова старозавітних пророків, візантійська літургія бачить в Марії святу гору. з якої виходить Бог. Певно тому у Марії стільки імен: „Вона - храм, що в ньому перебував могутній Цар царів. Вона - нове небо, бо в ньому мешкав Цар царів. Вона-виноградна лоза, що видала гроно. Вона-джерело, що видало живу воду"'.

З Протоєвангелія Якова та Псевдоматейової євангелії запозичені мотиви Народження в печері:

Йдуть царі, Христа знаходять в яскині,

Між бидляти, в бідних яслах на сіні.

Ікони, які представляють народження Ісуса в печері, мають щось спільне з народженням в печерах містичних божеств: так народилися Зевс і Діоніс. Греки в печері бачили образ божого віддалення, до якого Христос вносить Боже світло.

З коляд дізнаємося, що Ісус народився у Вифлеємі, в яслах, оточений простою любов'ю Матері та Опікуна, огрітий подихами тварин, прославлений пастирями. Саме цю подію оспівують ангели, цьому радіють небеса та веселиться уся земля:

Ангел Божий із небес
Радість нам звіщає днесь,
Що в Вифлеємі Бог воплотився,
Там у вертепі Він появився
Бідним пастирям.

За літературознавчим словником, колискові пісні -це, .жанр народної родинної лірики, специфічний зміст і форма якої функціонально зумовлені присиплянням дитини в колисці".

У колисковій коляді *Спи, Ісусе, спи* Марія присипляє свою Дитину, піклується про неї, захищає її. Вона - мати, яка дає Дитині тепло і охороняє від холоду цього світу власним тілом. Образ Діви Марії піднесений тут до епічного монументалізму як образ люблячої матері, ласкавої, доброї; вона дбає про сон дитини, її здоров'я, спокій і благополуччя:

Спи, Лелійко, спи, головку склони,
Ту на рученьки Марії,
Бач, Вона Тебе леліє:
Люлі, серденько, люлі!

Автор цієї пісні реалістично показує глибоку любов Матері до свого дитяти: вона Йому співає, на руках тримає. Відчутна тут також велика гордість Марії з приводу того, що вона - Мати.

Головний у цій колисанці не смисловий, а звуковий компонент. Він твориться за допомогою ритму, який нагадує нам колисання, а

також за допомогою розспівання різних варіантів слів „люлі-люлі". В ритмомелодійну канву цієї коляди вплітається змістовий компонент, для якого характерний образ Сну („Спи, Ісусе, спи, спатоньки ходи") та й самої дитини і матері. В її зміст вплітається мозаїка життєвих роздумів Марії над долею дитини - Ісуса:

Не питай, що колись буде,
Що зготовлять ті, хрест, люди.

За формою і компонуванням - це монолог з довільним порядком римування. Монолог виражений тут відповідними поетичними засобами, синтаксисом, наприклад: риторичні питання, повторення, зменшувально-пестливі форми слів, емоційні епітети, порівняння.

У цій чудовій коляді присутня нота чутливості й безоборонності Дитятка і материнської турботливості Марії, яка викликає співчуття. Однак домінує ідея величі Дитяти, яке, ставши людиною, ніколи не переставало бути Сином Божим, місія якого на світі - це спасіння всіх людей: „Прийшов днесь із небес, щоб спасти люд свій весь".

Образ матері знаходиться на першому плані у коляді драматичного характеру - *Не плач Рахіле* (XVIII ст). Це діалог між Рахилею і співцем. Рахиль плаче за своїми дітьми, вбитими Іродом, співець її потішає. Автор колядки основну увагу приділив стражданням єврейської матері за втраченими дітьми, намагається потішити її, вишукуючи для цього найніжніші слова: „Пощо, горлице, ти, голубице, тоскуєш і плачеш, тяженько зітхаєш?".

Ця коляда майже в кожному фрагменту посилається на *Святе Письмо.* Обговорення варто почати від пояснення образу самої Рахилі. В Євангелії від святого Матвія читаємо: „Чути голос у Рамі, плач і ридання та голосіння велике: Рахиль плаче за дітьми своїми, і не дається розважати себе, бо нема їх" (Матвій 2, 18).
Ольга Гнатюк слушно зауважує, що „у цій коляді знаходимо багато літературних формулювань, почерпнутих зі Старого Завіту, починаючи від окреслення Бога як вишней твердині, що походить з псалмів; чи порівняння людського буття до сельних цвітів".

У коляді *Чи чули люди, дивную новину?* подано високий образ Матері, її любов до Сина, до Христа. Її материнське чуття відводить ворогів, рятує Сина від смерті. Разом із тим подано фантастичний образ Ірода, що всіма способами намагається убити Христа, припинити розвиток християнства: „Ірод вояків у світ посилає. Христа губити він їх заставляє".

Анімістичний світогляд цілком просякає в цю апокрифічну коляду. Уся природа, усі сили надприродні допомагають Пресвятій Діві і Христу та роблять перешкоди Іродові:

Помагай, Боже, сіяти - орати.
Сьогодня сієш - завтра будеш жати.
Ще й Божа Мати на лук не ступила,
А вже пшениця зійшла - землю вкрила.
Ще й Божа Мати на землю не стала,
вже пшениця квітцем дозрівала.

Божа Мати терпить поневіряння, тікає аж до Єгипту, завжди відчуває страх. що вороги можуть знищити її дитину. Однак вона віддає всі свої сили. всю свою материнську любов і таки рятує Ісуса на радість усього людства.

У колядках дуже часто підкреслюється турботлива опіка й заслуги св. Йосипа, як улюбленця св. Марії й опікуна самого Спасителя: „Йосиф старенький колише Дитятко", „Йосиф Діву потішає", „Йосиф старенький пелени гріє", „Йосифа ще не видати, несе хлібця Тобі дати", „А Йосиф старець Марію піймає, 1 до Єгипту з Христом утікає".

Святого Йосипа Євангелія згадують лише декілька разів, при нагоді: Непорочного зачаття Ісуса Христа; списку людей, який був проведений цісарем Августом; народження Ісуса; поклону Трьох Царів (Мудреців); втечі з Єгипту і повернення в Назарет. Варто зауважити, що в колядах особа святого Йосипа завжди на другому плані, однак саме Йому ангел тлумачить таємницю втілення Ісуса Христа, Йому наказує забрати Дитину і Матір Божу в Єгипет, а після смерті Ірода повернутися в Назарет. Те, що Його вибрав Бог, є найкращим свідоцтвом, що був Він людиною „великого серця", винятковою і покірною.

Хоча за єврейським законом святий Йосип вважався головою Найсвятішої Родини, батьком Ісуса Христа та чоловіком Марії, то в колядах ніде немає безпосереднього звернення до Йосипа, як до батька чи чоловіка. Читаючи коляди можемо помітити, що автори, згадуючи про земського опікуна новонародженої Дитини, пишуть про нього просто Йосип, або за допомогою епітетів - „старенький", „старець":

І Йосиф старенький в радості ся чує,
Взяв Дитя заруки, поважно цілує,
В Нім Бога і Творця Спасителя вилить,
В любові, покорі, як може, так служить.

Роль Йосипа як легального земного батька Ісуса виявилася дуже важливою і потрібною. Він як глава сім'ї забезпечував її матеріальним достатком, працюючи теслею, а також дбав про релігійне та духовне життя своєї родини. Водночас Його роль у вихованні Ісуса напевно не була відносною, вона була тільки „другорядною".

„Функція" Марії в історії Ісусового життя значно важливіша і „яскравіша", ніж у Йосифа, однак вона не позначена тільки земними привілеями. Так, Марія стала матір'ю Ісуса, який був справжньою людиною, а водночас - Христом і Месією. Саме Йому вона присвятила все своє життя, тому що розуміла вагу Його завдання.

Варто зауважити, що в текстах коляд Йосип завжди поруч Марії: разом ідуть у Вифлеєм, разом шукають місця для народження дитини, разом вони й тоді, коли прибули пастирі, щоб віддати поклін Ісусові. У щоденній молитві *Богородице Діво,*

радуйся повторюємо слова: „Благословен Плід утроби Твоєї". Цей плід народився й дозрівав під опікою св. Йосипа. Тому Ісус, Марія і Йосип заповнюють усю літургію періоду Різдва, а разом з тим також коляди.

У центрі уваги, як бачимо, - піклування, турбота про дитину: „Марія мати сина леліє", „святий Йосиф в руках носить пелюшки маленькому", він помагає Марії забавляти, колисати Ісуса, приспівує: „Люляй же, люляй, мале Отрочатко".

У духовній свідомості народу віддавна живе глибоке почуття пошани до батьків, а особливо до матері, що виразно виявилося в народній творчості, в численних піснях та віршах морально-повчального характеру. В розумінні народу мати є символом всепрощаючої любові і безмежної самопосвяти.

За фразеологічним словником, „Мати Божа" вживається для вираження позитивних або негативних емоцій: радості, здивування, захоплення, переляку і так далі. „Хай Мати Божа милує" (прощає, боронить, помилує), „Що за вража (нечиста, лиха) мати" (виражає здивування, незадоволення, досаду), „Не дай Божа Мати" (вживається для вираження бажання уникнути чого не будь, застереження від чогось).

Основна тема різдвяних пісень - це втілення Божого Сина в Ісуса Христа. Зіткнення Бога з людиною в Ісусі розпочало новий етап історії спасіння людини. Цей факт передбачили пророки, що багаторазово підкреслюють тексти коляд. Христос - „Слово, [яке] сталося тілом, і перебувало між нами", щоб за допомогою чудес і слів про спасіння навчити людину жити, боротися зі злом, звертатися думками до Бога й здобувати Його приязнь. Втілення Божого Сина - це не тільки підготовка до жертви на хресті за гріхи світу, але саме в собі становить інтегральну частину спасіння людини.

Переглядаючи коляди, можемо помітити, що Ісус представлений у трьох різних формах:

1. Божественна істота Ісуса виражена за допомогою таких висловів: „Христос родився. Бог воплотився", „Бог предвічний народився", „А во Вифлеємі нині мир явився. Люди, веселіться, сам Бог народився!"...

2. Земська доля Ісуса змальована так: „В яслах сповитий, поміж бидляти", „Положила на сіні в Вифлеємській яскині", „Спи ж Ти довго, рости скоро, Младенче блаженний"...
3. Божественні й людські елементи знаходяться в рівновазі, а часом протиставляються за допомогою антитези: „В людському тілі Божий Син", „Бог днесь стався чоловіком", „В біднім вертепі, в яслах на сіні Спочив Владика, Цар світа", „- Бога вітайте в бідній дитині". Різдвяні пісні вказують на факт, що прийняття Богом людської натури в „образі слуги" не можна вважати зменшенням нескінченної величі й слави Бога. Часто в колядах підкреслюється факт, що Божий Син у певний момент історії приймає з Пресвятої Діви Марії людську натуру й приходить на світ як людина:

Возвеселімся всі купно нині:
Христос родився в бідній яскині!
Послідним віком став чоловіком,
Всі утішайтесь на землі.

Ця коляда дуже переконливо стверджує, що Ісус, як кожна людина, приходить на світ через народження, а не через створення, як нова людина і нова історія. Народження Ісуса не було випадковою подією, - збулася давно очікувана Новина.
Отже, божественна особа - Божий Син, Боже Слово, не перестаючи становити єдність з Богом Батьком, починає думати, кохати, відчувати, жити як людина. Він стає братом всіх людей, бо завдяки своєму втіленню поєднався з людиною.

Коляди постають перед нами, сповнені парадоксів, що підкреслює всемогутність і нескінченну трансценденцію Бога, виражені Христом в недоступній людському розуму його іммананенції: „Бог" - а „народився", „Господь Бог" - а „ріллю всіває", „Бог Предвічний" - а помре, людина - а „весь світ спасе".

Творець Всесвіту став людиною, - для розуму людського - це неосяжна таємниця. Величний і Всесильний Бог не тільки наблизився до людини, але й з'єднався з людською природою. В цю єдину, неповторну, радісну і священну мить в небесах линув спів ангелів: „Слава во вишніх Богу і мир всім на землі..."

За словником символів, Ісус Христос - це символ „Єдиного Господа, Спасителя, Месії, Боголюдини; Вічного життя; Воскресіння;

Радості світу; звільнення від земних пут, гріховності; перемоги Духа над матерією; спасіння людства від загибелі".

Тваринний світ в колядках

Обставини народження Ісуса Христа загальновідомі: примітивний вертеп, у ньому схвильовані Марія та Йосип схиляються над дерев'яними яслами. В них на соломі лежить голе дитятко. Поряд стоять рогатий віл і довговухий осел. А над всім - ясніє Віфлеємська зірка. Такий досить схематичний візерунок прийнявся в людській свідомості через виховання, культурні традиції, участь в релігійних обрядах, а також через коляди.

Тому варто звернути увагу в колядках на список постатей та їх характеристики. Головні і другорядні постаті можна поділити на кілька груп. Перша - це Ісус, Марія, Йосип в колядах релігійних, а Господар, Господиня - в колядах світських.

Другий тип - це другорядні постаті, які супроводжують головні: ангели, пастирі, три царі. Вони представлені більш або менш детально.

Третій - становлять епізодичні постаті: віл, осел, вівці, кури, кінь, тощо. Ця група найчисленніша, тому заслуговує на особливу увагу. До теми тваринного світу в колядках зверталося небагато дослідників, зокрема, Станіслава Козьор і Георгій Булашев.

Далекі предки українців, як пише Стефан Килимник, були по-дитячому близькі до природи і вірили, що все в природі народжується, живе й умирає; вся органічна природа думає, розмовляє поміж собою та з вищими надприродними силами. Але все це діється тоді, коли людина не бачить і не чує. Навіть і каміння народжується, росте та розмовляє. Вони вірили, що увесь світ населений силами-духами. Були переконані, що більшість цих сил прихильна до людини й добра. Усі сили природи можна заставити, примусити, умовити, з'єднати на добро людині, - неприхильні сили можна відвести, знешкодити.

Отже, такий світогляд, що все в природі має душу, називається анімістичним світоглядом. Такі свята, як Андрія, коляда, щедрування, побудовані власне на основі анімістичного світогляду - магії дій та слова.

У традиційних уявленнях українців значне місце відводилося багатому й різноманітному світу тварин. Звірі, птахи, плазуни, комахи присутні в народних обрядах та іграх, у системі прикмет і ворожінь, пов'язаних з Різдвом Христовим, а також у колядах.

З давніх-давен людина вважала тварину дикою й таємничою істотою, однак захоплювалася деякими її рисами: швидкістю, силою, плідністю, здатністю рятуватися втечею. За народним повір'ями, тварини втілюють різні риси людини. Змія - це символ підступності, мурашка - працьовитості, лев - сміливості, вівця - терпеливості, свиня або цап - плідності, ведмідь - гніву.

Найстарші тексти про народні різдвяні обряди згадують звичай запрошувати на Святу Вечерю тварин. Давнім і розповсюдженим є повір'я, що Ісус приходить цієї ночі як до людей, так і до тварин, і тому тварини отримують дар людської мови'[3], але підслухати цю мову гріх - за це Бог карає. Прикладом цього може бути записане в Галичині Олексою Воропаєм оповідання:

Чоловік мав пару волів. І він чув, що люди собі приповідають - худоба говорить на Щедрий Вечір, як господар коло неї ходить. Господар дав бикам їсти. а сам си сховав і слухає. Слухає, а бики кажуть один до другого: „Нам добре в нашого господаря, але ми завтра його повеземо на цвинтар". А його так Пан-Біг покарав за те, жи він слухав. І зараз на другий день той помер.

Цікаво, що вірування про розмову тварин людською мовою в ніч під Різдво Христове, Щедрий Вечір або Новий Рік здавна існує і в інших європейських народів, як ось у німців, англійців і французів.

Томас Штернберг у праці *Діалекти і фолкльор* подав таке оповідання про одну господиню з Англії:

Мала вона одного кота й одного пса. Поводилася з ними кепсько і морила голодом. Коли одного року надійшов Свят-Вечір, вона мало не впала з крісла від здивування, коли почула, як пес сказав до кота:

„Ну, надійшов час, коли ми маємо покинути свою господиню. Вона - стара скнара, і цієї ночі прийдуть розбійники і вб'ють її,

пограбувавши". Перелякана господиня побігла до сусідньої хати. В дверях її зустріли грабіжники, пограбували і вбили.

У цю ніч, за повір'ям, Бог ходить і оглядає двори - господарства, розмовляє з худібкою, питає, чи добре плекає господар, чи годує, чи чистить. І коли Бог побачить у всьому лад, то й у наступному році пошле урожай, приплід, достаток у всьому.

Віл та осел - „німі" свідки Різдва Христового

Оскільки йдеться про дуже давню традицію, нас не дивує, що переважна більшість текстів Різдвяних пісень заміщують серед свідків Вифлеємських подій також численну і різноманітну групу тварин. Серед них і великі й малі, хижаки та домашні тварини. Колядкові перекази, які розповідають про місце і обставини народження Бога -людини, досить часто називають серед свідків цієї незвичайної миті пару тварин: вола і осла. В текстах з цими тваринами пов'язані певні стереотипи. Як правило, віл і осел представлені в хвилі, коли стоять біля колиски новонародженого Дитяти. Таку картину бачимо у багатьох різдвяних творах, наприклад, у коляді *Бог предвічний народився* чи *Бог ся раждає.*

Звізда їм ся об'явила
В дорозі о Бозі
Приводі при ослі
Їм ознаймила. (с. 146)
Тут ангели чудяться
Рожденного бояться
А віл стоїть, трясеться
Осел смутно пасеться

Бачимо це також у словах вірша, записаного Гаєвським від українського селянина. Треба підкреслити, що у цьому вірші тварини не тільки стоять біля колиски, вони віддають Малому честь, як Богові й творцю світу:

Віл і осел стояли біля ясел
І ті Христа пізнали.
Дишуть на Його, бо знають на кого,
Щей на коліна упали.

В іншій групі текстів згадується про специфічну роль, яку мають відіграти віл і осел. Їхнім завданням є обігріти й захистити ясла з Дитятком у холодну ніч. Про це говорять такі коляди, як: *Возвеселімся всі купно чині. Бог предвічний народився:*

І пастиріє со страхом бігли
Там, де віл, осел дитину гріли,
Йосифові Ангел мовить:
Дитятком і з Маткою
З бидлятком, ослятком
Най ся хоронить

Варто однак зауважити, що жодне з чотирьох Євангелій не згадує про цю пару тварин серед учасників подій Вифлеємської ночі. Декотрі. дослідники літератури вбачають у цьому якесь символічне значення. На їх думку, постать вола символізує вибраний народ - Ізраїль, а також старий закон; осел, натомість, мав представляти язичницькі племена. Варто перевірити ці значення за *Словником символів:*

Осел, з одного боку, викликає в нас погорду як вперта й дурна тварина, з другого - вважається, що це створіння дуже корисне і лагідне. Щойно в ХУ-ХУІ ст. осел став символом неробства.
Воли вважаються „створені Богом і благословенними за те, що, коли новонароджену Богодитину було покладено до ясел, воли і віслюки вкривали її соломою і зігрівали своїм диханням. Крім цього, згідно з однією з середньовічних інтерпретацій, віл - це символ кривавої жертви. Крім цього, в багатьох культурах і релігіях, не тільки в християнстві, віл - це символ „космічних сил, жертви, страждання, терпіння, важкої праці, цивілізації і осягненого рівня життя, покори, багатства та працьовитої людини.

Хоча віл та осел не виступають у Євангелійній історії народження Ісуса, то присутні вони у Вифлеємській стайні. Мабуть, пов'язане це зі словами пророка Ісайї:

Віл знає свого власника, а осел - ясла пана свого, -
а Ізраїль не знає Мене, не звертає уваги народ
Мій на Мене...

Варто зазначити, що один з богословів вважає, що віл і осел - це символи натури, людського інстинкту. Інстинкт часом частіше відчуває таємницю Преображення, допомагає в його розумінні. Потяг перетворюється в дух, інстинкт - у мудрість. Показує це багато казок. Найчастіше обидва старші сини короля проходять байдуже повз тварин, які до них говорять. Натомість наймолодший син вслуховується в голос тварин і сповнює їх просьбу про поміч. Завдяки цьому в критичній ситуації стають вони на його бік, показують йому дорогу до перемоги. Віл і осел, потяг й інстинкт є не тільки позитивними силами. Вони амбівалентні самі в собі. Можуть також символізувати лінивство і впертість. Віл, який бездумно дивиться перед себе, й осел, що падає під тягарем, - це образи життєвих постав. Віл та осел належать до тих тварин, які мають багато символічних конотацій оцінюючого характеру. Тому є багато фразеологізмів, присвячених цим тваринам: „Працювати, як чорний віл" (надмірно, дуже важко), „Лізти, як віл на рогатину" (вперто, настирливо), „Добратися, як віл до браги" (без почуття міри, жадібно), „Здоровий, як віл", „Впертий, як осел" (дуже впертий), „Осляча парта" (задня парта для нечемних учнів), „Ослячі вуха", „Осел" (дурний, нерозумний).

Мотив вола й осла, без сумніву, належить до основних тем під час театральних вистав, пов'язаних з народженням Христа.

Варто зазначити, що, на думку Лешека Сольського, в різдвяному іконописі осла найчастіше представляють з опущеною головою й прикритими повіками. Символізує він жидів, які залишилися в старій вірі, які проспали прихід на світ Месії. Віл, який стоїть біля осла з гордо піднесеною головою, представляє устабілізовану міць Христової Церкви.

2. Образ тварин у світських колядках

Тваринний світ у вертепах не обмежується лиш згаданими звірями. Існує велика група текстів, в яких виступають інші представники фауни. Саме вони, приєднуючись до веселого обряду на честь новонародженого немовляти, розширюють коло створінь, які не залишаються байдужими до цієї незвичайної події.

Самі назви світських колядок дозволяють поділити тварин, які там з'являються, на дві основні групи. Перша - це птахи, а друга - свійські тварини.

Мотив птахів зустрічаємо в таких текстах колядок, як: *Ой сивая й та зозуленька. Защебетала, гей. ластівочка. Ой заспівали рано пташеньки, Ой соколе, соколеньку.* А домашніх тварин: *Мав Івасьо коня вороного. Летіла вівця. Он рано, рано кури запіли.*
Звичайно, крім цих двох основних груп, виступають ще й інші тварини, яких не можна зарахувати ані до однієї, ані до другої групи, наприклад: вовк, ведмідь.

Згадані вище тварини беруть тільки пасивну участь у Народженні Ісуса Христа. Цих тварин не бачимо біля колиски новонародженого Дитяти серед тих, які віддають йому честь. Про них не згадується не тільки в Євангелії, але навіть у колядах релігійного типу. Однак, дуже часто зустрічаємо їх у світських колядках, які, як знаємо, з'явилися набагато раніше, ніж їх християнський варіант, а їх коріння сягає ще дохристиянських часів. Релігійні коляди не згадують цих тварин часто з тієї причини, що тварина, якій поклонялися численні народи, стала втіленням божества. Давні українці вірили, що тварини втілюють також різні надприродні сили. Можуть вони символізувати як добрі, так і злі риси людського характеру. Тому так багато фразеологізмів, пов'язаних з тваринами, добре прийнялося не тільки в розмовній мові, а також увійшло до складу активної лексики літературної мови: „Заблукана вівця" (людина, яка не може знайти собі місця), „Морський вовк" (досвідчений моряк), „Синій птах" (щастя, ідеал), „Старий горобець" (досвідчений, загартований), „Ранній птах" (людина, яка встає і починає працювати вдосвіта), „Вільний птах" (людина незалежна).

Теми і мотиви світських колядок зосереджені навколо хліборобської праці. Природа в них змальована в органічній єдності з людиною й виступає по-язичницькому життєрадісною, світлою, щедрою. Вони оспівують багатство, щастя й ідеальну гармонію в родині та в господарстві хлібороба. Найчастіше господар мешкає у „мармуровій світлиці", двори його обгороджені білокам'яною стіною, в нього повно худоби, що множиться ріку рік.

Особливо частий і докладно розроблений у колядках мотив множення худоби, поданий то в формі побажання, то в формі здійсненого й повідомленого „ластівкою чину". В українських різдвяних піснях цей мотив виражений дуже мальовничо, з щедрим вживанням складних барвистих епітетів:

А тото стадо а сріблороге,
А сріблороге, золотогриве,
Золотофиве, сріблокопитне.
А ті овечки а сріблорогі,
А сріблорогі, золотововні,
А тото шати а все блавати.

Кольори срібла й золота підкреслюють багатство, достаток і маєтність господаря.

Важко переоцінити роль свійських тварин, безпосередньо причетних до людського добробуту. За словами Георгія Булашева, походження свійських тварин, їхні характерні особливості, іноді й сам зовнішній вигляд оточені багатьма українськими легендами та переказами. До того ж, більшість перебуває в найбезпосереднішому зв'язку з тими чи іншими апокрифами, а деякі ґрунтуються на давніх релігійно-міфічних поглядах народу на природу.

Наприклад, кінь - це, перетворений янголом, за велінням Господа, диявол. Особливістю коня, між іншим, є те, що він безперервно їсть і ніколи не наїдається. Георгій Булашев в своїй книзі *Український народ* пише, що особливість ця є наслідком прокляття коня Богом. Коли Господь народився на землі, то покладений був у ясла. Віл не торкався до жодної стеблинки сіна з ясел, але ще й зіграв Богадитину своїм диханням. А кінь, що стояв з другого боку, повисмикував усе сіно, яке лиш було в яслах. Тоді Пресвята Богородиця промовила: „Тож будеш ти, добрий волику, завжди ситим у Бога, а ти, коню будеш завжди голодним, хоч і їстимеш досхочу". І дійсно ці слова Богоматері справдилися: кінь скільки не їсть, завжди голодний".

Однак кінь здавна користується традиційною пошаною: адже його роль у господарській діяльності та житті людини була неабиякою. Тому одним з яскравих прийомів змалювання в

колядках геройства парубка є вихваляння його коня і зброї, то символізують відвагу та хоробрість. В книжці *Колядки та щедрівки* читаємо:

У болгарських колядках кінь змагається з самим сонцем, у румунських з соколом, в українських, вороний кінь змальований в казково-епічних кольорах, мов якась неземна істота:

Що храпойками звіренка страшив,
Що оченьками звіздойки читав,
Що у шейкам й гірлойки слухав,
Що копитцями біл камінь лупав,
Що огонейком (хвостиком) слідки замітав,
Що гривойкою все поле виривав.

Через коня хвала переходить на вершника, на самого парубка. Кінь в колядках не простий, звичайний сільський кінь, малосильний, з перепалими боками. Але золота грива вкриває його широкі груди, срібні копита розбивають камінь, що попадає під ноги, очі, яктернові ягоди, читають всякі написи.

Варто звернути увагу ще на одну тварину, яка дуже часто з'являється в світських колядках, - курку. Погляди щодо цієї тварини розходяться до цілковитої протилежності навіть у місцевостях, що належать до одного й того ж повіт). Тому деякі люди вважають її. як каже Булашев: „Божою птицею, тому що, коли народився Ісус Христос, вона кігтями загребла Його, щоб не знайшов Новонародженого Ірод". Інші вважають: „Курку проклятою Господом за те, що коли Спаситель переховувався від «жидів», то кури вигребли Його ногами".

За народним повір'ям, курка, яка починає співати, віщує смерть господареві або комусь із мешканців оселі, або взагалі нещастя. В інших місцевостях, навпаки, якщо курка співає, то це вважається доброю прикметою, оскільки вона відганяє нечисту силу.

Українська народна зоологія, відображена в колядках, не обмежується самими лише свійськими тваринами; в них займають відповідне місце дикі звірі, птахи, риби й комахи. Нерідко ті ж самі тварини відігравали у традиційних уявленнях подвійну роль, виступаючи то прихильними до людини, то, навпаки, уособленням або союзниками злих сил.

У різдвяних піснях зозуля - один із улюблених поетичних образів. Вона порівнюється з дівчиною або з молодою жінкою. Поряд з вороном і совою віщувала вона строки життя й смерті, щасливе або нещасливе заміжжя, а також природні явища чи стихійні лиха. Вважалося, що зозуля може накувати добробут на весь рік, якщо при першій зустрічі з нею маєш у кишені гроші.
З книжки *Українська минувшина* можемо дізнатися, що існує ряд народних переказів про походження зозулі. „За одним із них, зозуля - це вдова, тому не в'є власного гнізда і не висиджує пташенят. Широко розповсюдженим є також мотив походження зозулі від дівчини, яка за певну провину була проклята матір'ю, батьком чи Богом".

Частіше в українській народній поезії - і незрівнянно рідше в поезії народів західноєвропейських - зозуля є злою віщункою. За українськими та польськими народними повір'ями, крик зозулі в саду віщує погану погоду, а над селом - смерть людини. Тривале кування провішує поганий рік та хвороби людей і тварин.

Одним з найшанованіших, так би мовити, на Україні птахів, якому присвячено декілька колядок, є ластівка. У цих піснях ластівка віщує господареві добробут, а також щастя сім'ї і благополуччя, наприклад, у коляді *Защебетала, гей, ластівонька:*

У вас на дворі Божая радість,
Божая радість, а ваша мильність:
Коровці сі вам потелили,
Коники сі вам помолодили,
Овечки сі вам та й покотили.
Рихтуй волоньки натри плужоньки,
А на рік Біг дасть хоть на чотири.

Крім цього ластівка заповідає прихід самого Господа, що посилає господареві щасливу долю:

...Сіли, пали-защебетали:
„Будете ви тут гостеньки мали –
Перший гостенько - сам Господенько!"

Доброю прикметою вважалося, якщо ластівка зів'є гніздо на хаті. Зруйнувати його-великий гріх: „на обличчі винного можуть

з'явитися веснянки або ж ластівка буде літати до корови і зіпсує її молоко". За повір'ям, ластівка - це „божа птиця. Благословив її Господь за те, що, коли «жиди» розпинали Христа, ластівки крали в них цвяшки".

У народних обрядах, присвячених Різдву Христовому, присутні також комахи. З-поміж усіх, які записані в колядках, особливим ореолом оточують бджолу, до якої на Україні додається епітет „свята".

Священне значення бджоли, пише Булашев, з одного боку ґрунтується на переказі, що вона спочатку жила в раю, з другого - на легенді, в якій мовиться, що начебто завдяки бджолі циган не вбив п'ятого цвяха в груди Спасителя, коли прибивав Його до хреста за наказом жидів.

В українських колядках бджоли - важливий елемент Світового дерева. Тобто вони вважалися одним із зачинателів Світу. Мабуть, тому в українській літературі бджола є символом працьовитості, достатку, самопожертви заради інших.

Бджолиний мед і віск займали особливе місце в народній медицині, а також в обрядовій атрибутиці. Бджільництво й нині становить на Україні улюблену й „благословенну" галузь сільського господарства. За народним віруванням, „хто на Йордань витягне зі свяченої води кілька краплин воску, у того водитимуться бджоли і ніколи не забракне їжі".

У текстах колядок елемент гумору, словесного й ситуаційного жарту природно вписувався в обрядовий репертуар. Другорядність релігійних первнів у порівнянні з перевагою світських елементів створює своєрідний визначник цього типу творів.

У самих вже заголовках спостерігаємо нагромадження здрібнень, які, надаючи їм лагідного, пестливого забарвлення, створюють особливо поетичну для мови колядок емоційно-інтимну атмосферу.

Різдвяна пісня, разом з усією специфікою переживання сакрального таїнства, близька до первісної епохи, де людина разом з тваринами створила єдність живих істот. Бо вони були створені тим самим Богом, що й ми, і так як нам - дарована їм та сама любов і милість.

Підготовлено за матеріалами "Християнські свята і святі в духовному житті українців на зламі тисячоліть" Краків 2001

ФРАНЦИСКАНСЬКЕ АПОСТОЛЬСТВО І СТРАЖДАННЯ

Однією з основних рис духовності світських францисканців є життя з апостольським запалом (в пошуках світла і сили Святого Духа, разом з членами спільноти проповідувати Євангеліє та виконувати всі доручені завдання).Вітати один одного: „Мир та добро!", бути миротворцями в своїх родинах та своєму оточенні.

Францисканське апостольство– це основна мета францисканської діяльності. Той, хто живе в світі, але духовно закритий в собі, як самітник, той не францисканець. Щоб дійти до цієї мети, францисканський дух нетерпеливий до середовища, в якому живе, і так багато молиться, працює, страждає і бореться, що змінює його і перероблює, поки печатка Христа не з'явиться на будинках і в серцях. Францисканець відмовляється від свого „я" і, навіть, від дорогих для нього почуттів, щоб поєднатися з почуттями інших, перш ніж привести їх до Христового миру.

З погляду на спосіб, розрізняємо ***апостольство молитви, апостольство слова та доброго прикладу.***

Апостольство молитви полягає в тому, що для тих, хто ще не впевнився в вірі, ми просимо Бога про ласку пізнання і прийняття правдивої віри; для грішників – про ласку розпізнання гріха і відразу до нього, а також про ласку прагнення чеснот. Така молитва багато ласк може випросити у Бога, особливо, коли поряд з нею ідуть: милостиня, покутування, витривалість.

Прикладом для нас є св. Франциск. Він гаряче молився про навернення невірних до католицької Церкви, а грішників до чеснот. Невтомно працював над поширенням царства Божого у людських душах.

Апостольство слова полягає в тому, що ми стараємося ближнього навчити, освятити, показати йому його помилки та переконати в тому, що він помиляється або ж, що він знаходиться у стані грішника, над котрим можна лиш поплакати. ***Апостольство дії*** за посередництвом живого слова: проповіді, конференції, читання, розмови, нагадування, заохочення, чи за посередництвом слова писемного: книги, буклети, часописи, ілюстрації, картини, образки, які

пропонуємо ближньому з тим, щоб викликати у нього роздуми над своїм життям і бажанням поправитися.

Апостольство прикладу – це щоденне взірцеве життя, котре сіянням своїх чеснот справляє добре враження на оточуючих і притягує їх до віри, до чесноти. Апостольство доброго прикладу обов'язково повинно йти у парі з апостольством слова, бо досвід каже, що слова повчають, а приклади притягують. Так, св. Франциск не тільки молитвою і словом, але й своїм побожним життям, як і його святі послідовники, давав приклад апостольського служіння.

Святий Франциск навертав добротою, смиренністю, працею, а не проповідями, знаючи, що люди не довіряють тим, хто тягне їх до релігії, в той же час відсутність у нього амбіційності і особистої зацікавленості, зверхності приваблювало і зацікавлювало. Він і його брати прагнули бути на сходинку нижче, залежати від людей, а не господарювати. Навертати, підкорюючись, проповідувати мовчки – було їхньою методикою в апостольстві. „Раб Божий повинен так горіти святістю, щоб докорити своїм прикладом і красномовністю дій всіх безбожників", - повчав св. Франциск молодого брата.

Наша апостольська праця нічого не варта без любові, бо перемогу ми отримуємо не воюючи з ворогами, а люблячи їх і тільки таким чином можемо привести ці душі до віри. А чим далі вони від Бога, тим сильнішою повинна бути молитва, яка є підготовкою до дії, а також принесення жертви, бо молитва і жертва – основа християнського життя.

Апостольська францисканська діяльність спалює себе і не чекає ні людських, ні проминаючих насолод, ні зручностей, ні почестей, ні відпочинку. Св. Франциск все це отримав, але заплатив стигматами – печаткою, яка кровоточила.

Регула ФОС допомагає нам в осягненні християнської досконалості і святості життя – не потрібно чинити щось надзвичайне, не потрібні довгі молитви, великі умертвіння. Регула говорить, що дорога до осягнення нашої мети є сумлінне і повне виконання обов'язків – суспільної праці чи свого стану, як в шлюбі, так і в родині. І прикладом цього для нас буде наш Патріарх – св. Франциск, який для утримання себе і братів пізнав сумлінну працю, допомагаючи людям в господарстві, чи в шпиталях і отримуючи в ній задоволення. Яке буде відношення до праці в Церкві, в суспільстві, таким буде і Містичне Тіло Христа, Церкви Святої.

Св. Франциск прагнув, щоб родини були святими. В піклуванні про святість подружніх пар і був створений ІІІ Орден , для якого він розробив Регулу і яка була вказівкою для життя в шлюбі і родині та

виконанні праці в осягненні особистої святості і вираження її через апостольство в Церкві.

Апостольство неможливе без страждання, бо Євангелія страждання написана Самим Відкупителем, який Своїм особистим стражданням, прийнятим з любові, щоб „людина не загинула, але мала життя вічне" проголосив його спасенну міць і відкупницький сенс.

Хрест на кожен день і самопожертвування – дорога „вузька і крута", що веде до Царства Небесного. Ісус говорить про надприродні сили, які будуть підтримувати страждаючих в ім'я Христа; закликає до відваги і мужності, бо страждання було включено в ту перемогу над світом, яка відкрилася в Воскресінні, і в цьому є особлива благодать. Цій благодаті завдячує своїм глибоким наверненням і св. Франциск з Асизі.

Початок страждання буває різним і різний настрій вносить людина в своє страждання. Перш за все – це людський протест і питання: „Для чого?" Питає про сенс страждання і шукає відповідь людського рівня. Не раз таке питання ставить перед Господом. Але Христос не виясняє істину страждання, а каже: „Іди за мною!" Цей сенс можна побачити на сенсі страждань Христа і тоді людина знаходить у своєму стражданні внутрішній спокій і навіть духовну радість. Страждання прокладає дорогу благодаті, воно змінює людську душу.

Страждання – це давня і сучасна тема християнства. Чи можна обійтися без нього? Так вважають протестанти (Господь визволив нас і ніякого страждання. Тільки радіти. Алілуя!) Католики і православні інакше дивляться на це. Ще з початку світу (Адам і Єва) людина приречена на це.

Співстраждати і співпрацювати з ближніми – продовження долі Христа для кожного християнина, а для цього потрібен духовний розвиток. Духовна зрілість приводить до того, що починаєш інакше відноситися до своїх фізичних болів і, навіть, їх не пам'ятати, жити в дусі, як це робили святі. Вони, як і св. Франциск, просили, щоб Господь дав їм страждання, які вони жертвували для вічного спасіння інших.

Ми повинні полюбити терпіння і страждання, як це робив св. Франциск. Не тільки монахи, але і світські францисканці повинні жити не натуральним життям, а духовним. Зростати духовно – в цьому наша відповідальність перед Богом!

Підготувала с.Людмила Павловська за матеріалами книги "Францисканство" Августина Джемелі. Вид-во культурний центр "Духовна бібліотека". М. 2004 р. та Новенни до Святого Яна з Дуклі Житомир 2000 р.

Формаційні матеріали для постулату

Тема №4 Друга мета Францисканського Ордену Світських – Апостольство

Першою метою Францисканського Ордену Світських – є прагнення до особистої християнської досконалості. Друга мета – католицьке апостольства, тобто різними способами свідчення допомоги Церкві в залежності від індивідуальних можливостей та вказівок Церкви.

Після II- го Ватиканського Собору Церква звертає увагу світських людей на апостольську діяльність. Ось слова Собору: *"Світські люди, зібрані в Божому Народі, якими би вони не були, покликані до того, щоб допомагати зростанню Церкви та її постійному освяченню." (КК 31,297).* Синод Єпископів, скликаний у Церкві, так висловився про них: *"Вони також покликані до проголошення Доброї Новини та до діалогу з усіма людьми."*

II-ий Ватиканський Собор пояснює цей обов'язок допомоги Церкві фактом прийняття хрещення, завдяки чому кожен християнин приєднується до спільноти Церкви, а завдяки прийняттю таїнства миропомазання християнин зобов'язується жити відповідно віри, яку визнає та захищати її. Для тих, які належать до Францисканського Ордену Світських, цей обов'язок виникає вже з факту складання обітниць. У скороченому вигляді це апостольства повинно мати наступні риси:

- виникає з надприродної любові до Бога та людини, з черпання прикладів у діяльності Церкви;
- тісно з'єднане з діяльністю Церкви, як цього прагнув св. Франциск, і котрий довів це власним життям;
- відзначається простотою та покорою.

Розглянемо більш конкретно у чому полягає суть апостольства та в яких формах воно може проявитися.

1.Апостольство доброго прикладу християнського життя.

Ця форма доступна для кожного та може виявитись у відношенні до власної сім'ї, або середовища, в якому ми живемо, наповнюючи його духом Євангелії.

а) У власній сім'ї.

Це турбота про те, щоб в сім'ї панувала атмосфера любові, щоб Бог був шанований та щоб життя було згідно з нормами віри та християнської моралі. Це також постанова ввічливості та взаємодопомоги у сім'ї, вміння пробачати один одному, а також посвячення один одному. Це зустрічатися з Богом у щоденній ранковій та вечірній молитві, добре коли вона спільна, - молитва вголос батьків та дітей. Це також зберігання в сім'ї релігійної та народної традицій. Саме така сім'я, в якій буде панувати єдність та любов, спокій, взаємоповага, буде добре діяти на інших без слів, простим фактом власне такого існування.

б) В сусідстві та на праці.

Це також нехай виражається у діяльній та зичливій поставі, яка виникає завдяки думці, що так хоче Господь Христос, котрий заповідь любові назвав першою та найбільшою: "Щоб ви взаємно любили один одного так, як Я вас полюбив" Ця любов і мудрість у ній, підкаже різного роду способи служіння іншому, покірно і з радістю зичливо ставитись до кожної людини, допомагати їм, особливо біднішим. Таким чином давати свідоцтво про братерство, єдність усіх дітей Бога.

2. Апостольство молитви та страждання.

Своїми молитвами та пожертвуваними Богу стражданнями належить охоплювати всі апостольські акції, які здійснюються у Церкві, або в нашій країні, в нашій дієцезії, приході. Адже ефективність усіляких душпастирських справ залежить від Божої благодаті, а її Бог дає, коли Його про це просять. Це буде наш духовний внесок до справи поширення божого Царства у людських душах.

а)Особиста молитва.

У наших молитвах ми повинні виходити за межі своїх потреб та потреб близьких нам осіб, охоплюючи справи сучасного світу, Церкви, Вітчизни, дієцезії, приходу. Нам належить молитися про справедливий мир на землі, допомагаючи молитвою Святому Отцю в його апостольській праці. Належить також молитися за місії та місіонерів, за нові ревні священицькі та чернечі покликання, а також за місійні покликання у вселенській Церкві, в дієцезії, в приході. Є люди старші віком та хворі, котрі не можуть служити іншим своєю активною діяльністю. Нехай вони знають, що у них є велике поле апостольства у Церкві завдяки молитві та стражданню. Здорові та активні люди повинні пам'ятати, що молитва чи особиста, чи спільна, є фундаментом усілякої апостольської акції у Церкві. Господь Ісус виразно навчав: "Без Мене нічого не можете".

Ми повинні молитися за тих, яких торкнулись життєві поразки, за тих, котрих переслідують за переконання, за хворих, ув'язнених. Належить

також молитися за душі які страждають у чистилищі, за померлих батьків, рідних, знайомих, друзів, доброчинців, щоб нести їм допомогу та прискорити визволення з чистилища та осягнення вічного щастя. Хворі особи, які страждають, нехай в цих апостольських інтенціях жертвують богові свої страждання в з'єднанні з Христовим Стражданням та терпіннями Пресвятої Матері.

б)Спільна молитва.

Світські францисканці повинні також віддавати Богу славу, беручи участь у літургійній та спільній молитві, збираючись на зустрічах своєї спільноти, так як сам Христос сказав, що "де двоє або троє зібрані в ім'я Моє, там і Я серед них". Нехай це виражається не тільки в обов'язковій повній участі у Святій Месі в усі неділі та свята, але також і в буденні дні, однак коли мова йде про буденний день, то без шкоди для сімейних обов'язків. Належить брати участь у своїй щомісячній зустрічі спільноти.

3. Апостольство добрим словом та навчанням.

Тут йде мова про навчання із благословення Церкви, проголошення Євангелії, навчання істин віри та катехізації. Мова йде також про виправлення помилкових поглядів або упереджень щодо Церкви та пояснення її істинної науки.

а)Виправлення помилкових поглядів і упереджень.

Часто зустрічаємось з людьми, котрі декларуються як невіруючі, мають скривлені погляди на тему віри та Церкви, або мають сумніви у вірі. Ми маємо бути самі добре ознайомлені з принципами віри, щоб під час зустрічі з такими людьми вміти дати компетентну відповідь. Не біймося, тому що не має суперечностей поміж істинним навчанням та вірою. Вірують не тільки маленькі люди, але також й професори університетів, так як істинне знання приводить до Бога. Однак, потрібно постійно пам'ятати, що усе це маємо чинити з великою любов'ю та дуже делікатно. Вшановуючи гідність кожної людини.

б)Пояснення істинної науки Церкви.

Часто причиною невіри, сумнівів, є брак знайомства з основними істинами віри, занедбання у релігійному вихованні або деморалізація, зіпсоване життя. Такі люди посилаються на невіру, тому що так зручніше, така мода. Це скоріше люди незнаючі, ніж невіруючі. З любов'ю та повагою до кожної людини, з покорою належить пояснювати такій людині її помилкові переконання, а також про істину, яку піддають сумніву, вирівняти фальшиві погляди або упередження щодо Церкви або духовенства. Говорити, що віра ґрунтується на міцному фундаменті, об'явленному слові правдомовного та

всезнаючого Бога, котрий ні сам не може помилитися, а також не хоче довести нас до помилки.

4. Апостольство доброчинності та милосердя.

Воно може проявлятися в різній формі, але скеровувати його можемо до двох основних форм:

а) Допомога людям самотнім, старшим і покинутим.

Ми можемо зустрічати таких людей в цьому самому домі, на цій самій вулиці, сусідній або іншій, де ми живемо. Без нав'язування намагаймося здобути довіру такої людини, відвідуймо її, зичливо порозмовляємо з нею та пожертвуємо їй свою допомогу в потребі. Це може бути вирішенням якоїсь справи в управлінні, на пошті, придбанням продуктів або ліків, може бути допомога в зберіганні порядку в кімнаті або прання білизни. Однак тут потрібно багато такту, культури, терпеливості та покори, тому що старші люди часто недовірливі, наповнені підозрою та обтяжені недоліками свого віку. Часто цією допомогою може бути сама присутність, "бути" з кимсь, хто самотній, та терпеливо слухати його довірливі розповіді або скарги. Це також буде свідченням християнської любові до ближнього.

б)Допомога в душпастирстві хворим.

В турботі про бідну та хвору людину, в служінні їй діючою любов'ю проходить перевірку наше християнство щодо послання Церкви. Нехай це виражається практично, - наприклад, у відвідані хворих осіб, здійсненню їм послуг, таких як: подати та купити ліки, підготувати хворого до прийняття Святих Таїнств у хворобі або підготування хворого та його кімнати для частішого прийняття Святого Причастя, наприклад, у першу п'ятницю місяця. Вчинком християнського милосердя, буде сама присутність біля хворого, розмова, читання Святого Письма, цікавої книги або католицької преси, інформування про те, що робиться в приході.

5. Апостольство душпастирства сімей.

Церква робить зусилля, щоб сім'ю зробити морально здоровою, а подружжя тривалим, щоб в ньому був шанований Божий закон, тому що від тривалих, міцних вірою та морально здорових сімей залежить якість суспільства та міць народу. Церква проводить душ пастирство сімей, виховує кате хетів сімейного життя, на спеціальних курсах підготовлює молодих людей до подружжя та сімейного життя. Особи молодші за віком можуть закінчити цього роду навчання, стаючи вчителями сімейного життя та допомагати Церкві в цій праці. Для більшої кількості світських францисканців це апостольства може проявлятись у наступних формах :

а)Охорона зачатого життя.

Церква вчить, що дитина є людиною від першої хвилини зачаття, має право на життя і ніхто – ні батьки, ні влада – не мають уповноваження позбавити дитину цього права. Знищення зачатого життя через ви користування якихось засобів є страшним вбивством, жахливим вироком смерті, виданим беззахисній людині. Бувають часті випадки, що старші особи – матері, свекрухи, сусідки – радять своїм дочкам, невісткам або знайомим, коли вони вагітні третьою дитиною, зробити аборт. Це є злий вчинок та участь у чужому гріху. Потрібно ставати на захист кожного зачатого життя, тому що його дає Бог і тільки Він може його забрати. У випадку самотньої матері, яка переживає сумніви та спокусу позбутися турбот завдяки аборту, належить її сконтактувати з парафією, яка скерує її до Дому Самотньої Матері (Будинку дитини).

б)Об'єднання розбитих або посварених сімей та приведення до укладення церковного шлюбу.

Великим злом і нещастям для Церкви та віри є нетривалість подружжя, лавина розлучень або подружні зв'язки без церковного шлюбу. Такі подружжя не поєднані з Богом, живуть у постійному смертному гріху та впливають на зниження релігійного рівня в приході. Світські францисканці, які відчувають достатньо сил, можуть бути допомогою церкві. Ця допомога може виявлятися у започаткуванні знайомств, пробудження довіри та пожертвувані таким подружжям допомоги, щоб вирівняти їх життєві стежки. Нехай вони терпляче пояснюють, що подружжя не повинні розлучатись, тому що такою є воля Христа, та якщо вони розлучаться, то ускладнять собі життя з релігійного боку. А в іншому подружжі, якщо з кимсь іншим заключили, будуть жити у грішному та перелюбному зв'язку. Не зможуть вони приступити до Сповіді та Святого Причастя, не зможуть виконувати функції хресних батьків, а у випадку смерті в такому стані сумління не будуть спасенні, тому що Святе Письмо говорить, що перелюбці не отримають Небесного Царства. Тому нехай усі конфліктні справи вирішують завдяки подружньому діалогу, нехай відчувають себе відповідальними за християнське виховання дітей. Тим, які живуть тільки у цивільному зв'язку, нехай допомагають у контактах з парафіяльною канцелярією та будуть посередниками в укладанні церковного шлюбу. У цьому всьому потрібен великим такт і культура.

в)Приготування занедбаних дітей до Першого Святого Причастя.

Християнським обов'язком є допомога багатодітнім сім'ям, опіка над бідними та самотніми дітьми, наприклад, у будинках – інтернатах, навчання катехизму, допомога в приготуванні їх до Таїнства Сповіді та Причастя.

6. Апостольство душпастирства тверезості.

Не меншим злом для народу є велика кількість людей залежних від алкоголю, що викликає дуже неприємні наслідки для окремих людей та суспільства. Церква робить зусилля, щоб протистояти великій лавині алкоголю та виховувати суспільство у тверезості. В багатьох приходах може існувати рух тверезості, котрий цю виховну працю буде проводити завдяки молитві та відповідним наукам, а також завдяки душ пастирським акціям. Існують також Братства Тверезості. Світські францисканці нехай допомагають Церкві у цій праці виховання суспільства у тверезості. Вони можуть робити це наступним чином:

а)Брати участь в днях молитви про тверезість народу та слухати відповідні науки Церкви.

Належить особисто та на зібраннях спільноти молитися у цих болючих справах.

б)В особистих контактах переконувати про руйнуючу силу зла та можливість звільнитися від цієї залежності.

Щоб допомогти залежним від алкоголю, належить діяти завдяки власному прикладу, а саме: не організовувати зустрічі з використанням алкоголю, виховувати до відповідальності за дім, дружину, дітей.

Підтримувати контакт хворих на хворобу алкоголізму з Клубами Анонімних Алкоголіків, Клубами Абстинентів, а також з приходськими душпастирями, котрі допомагають у звільненні від залежності з допомогою релігійного діяння.

7. Апостольство турботи про красу Божого дому.

Це є дуже вдячне і доступне для кожного поле апостольської діяльності: турбота про красу храму та його навколишнього середовища, та бажання працювати з приходом або монастирем в різних галузях, які запропонують обставини часу.

а)Допомога у гарному утриманні храму.

Це буде проста та буденна праця: прибирання храму, принесення квітів та прикрашенні вівтаря, турбота про естетичне утримання навколишнього середовища, щоб ніколи не було засмічене, щоб квітники, зелені насадження були утримані зі старанною турботою, щоб місійний хрест був декоративно оформлений, а також і фігурка Божої Матері. Було б добре, щоб в спільноті була створена група, яка б це завдання виконувала жертовно та з бажанням.

б)Співпраця з приходом в інших галузях.

Ми утворюємо разом з Першим Орденом одну велику францисканську родину. Родина повинна бути об’єднаною та взаємно допомагати собі. Священики навчають світських людей у вірі, освячують їх завдяки здійсненню Пресвятої Жертви Святої Меси та завдяки здійсненню Таїнств. Світські люди, в разі потреби, можуть відповідати розумінням,

зичливістю та допомогою. Можуть іноді виникати незвичайні потреби, такі як: допомога в організації Процесії Божого Тіла, відпуст у парафії, допомога у ремонтах церковних приміщень, організація служби милосердя, євангелізаційні зустрічі чи у інших справах, про котрі попросить асистент або старший спільноти.

8. Апостольство католицької преси та книжок.

а)Розповсюдження католицької преси.

Можна також вести апостольства завдяки поширенню католицької преси. Читати самому, купуючи католицький щотижневик або щомісячник, щоб поглиблювати свою віру та бути поінформованим про те, що діється у країні та цілій Католицькій Церкві, але також ділитися цією пресою з іншими, особливо з хворими або з тими, які не можуть ходити до храму, або з тими, хто шукає Бога, інформуючи їх про якусь особливо цікаву статтю. Служити також хворим тим, щоб оформити для них постійне доставляння католицької преси або зацікавити їх у тому.

б)Інформація про парафіяльну бібліотеку.

Це апостольства слова може виразитися в повідомленні про існування у приході бібліотеки, про день та години, коли вона працює, про можливість релігійного до виховання завдяки користуванню релігійними книжками. Нехай це також виражається в збиранні власної бібліотеки добрих релігійних книжок та в пропонуванні їх іншим.

Висновок

Ми бачили, що є дуже багато можливостей реалізування другої мети ФОС. Не кожний повинен реалізувати їх всі. Належить розважливо вибрати те, що для мене можливе, та реалізувати відповідно своєї компетенції та можливостей. Однак для кожного є можливою молитва за Церкву та про навернення тих, котрі далеко від Бога. Але також потрібна дія, апостольська активність, на яку Церква так розраховує. ФОС повинен формуватися у свідому групу людей молитви та дії. Нехай ФОС буде численний, міцний, який збирає людей, що живуть християнським життям, кохаючими Церкву та прагнучими жертовно працювати для неї. Нехай нас буде багато, але людей на високому рівні, котрі тим самим будуть впливати на інших парафіян.

Формаційні матеріали, затверджені Радою Центрально-Східного Регіону ФОС.

Францисканські матеріали для новіціату

Тема №5. Наслідування Христа слухняного, убогого, покірного

(Регула, п.10,11,12)

Святий Франциск прагнув наслідувати Христа Убогого, Покірного і Терплячого. Наслідування Христа, як Учителя, як Лікаря над хворою і терплячою людиною, як Того, що віддає пошану Отцю через молитву в тиші і самотності.

Це – основна риса, яка має вираження в трьох францисканських орденах. Св. Франциск прагнув, щоб його духовні діти мали три чесноти: убогість, чистоту і послух в І і ІІ Орденах, любили Ісуса, збирали заслуги для життя вічного, але також через наслідування Христа убогого, покірного і терплячого допомагали Церкві, спрямовуючи на ці цілі апостольство.

Він також хотів, щоб до цього були зобов'язані духовні діти, які належать до ІІІ Ордену, нині ФОС. Світські францисканці не складають обіти цих трьох чеснот, але при урочистому складанні Професії дають обітницю в виконанні (в якійсь мірі) тих Євангелічних порад, стосовно до свого стану людини, яка живе в світі, має свої родинні обов'язки і професію.

До чого зобов'язують світських францисканців ці три Євангелічні поради, як можна їх виконувати в своїх обов'язках і прагненні до Христової досконалості, випрацьовування святості в житті. Про це нам говорять три пункти Регули (ч.ІІ „Засади життя", п.10,11,12)

Пункт 10 говорить:

„Приєднуючись до спасительного послуху Ісуса, який Свою волю віддав в руки Отця, нехай вони вірно виконують обов'язки свого стану в усіх обставинах життя і, наслідуючи Христа убогого та розп'ятого, нехай визнають Його також у труднощах та в переслідуваннях".

Життя в єдності з вільним послухом Ісуса.

Ісус є взірцем послуху волі Отця, тому світські францисканці повинні бути слухняними Церкві. Для наслідування Ісуса Христа св. Франциск просить у Церкви затвердження Нового Ордену і Нової Регули, які були затверджені Єпископом і Вищою Церковною владою.

В Регулі св. Франциск запевнює в послуху Апостольській Столиці, а братам наказує, щоб були слухняними її наступниками. Зобов'язує також своїх послідовників, щоб просили Отця про духовне керівництво Орденом, сповідували католицьку віру.

Духовність світських францисканців, згідно Регули, спрямована в двох напрямках: послуху Богу в сумлінному виконанні своїх обов'язків і в терпеливому прийманні з рук Божих всього, що Йому хотілося б на нас зіслати, подоланні всіх труднощів.

Сумлінне і повне виконання своїх обов'язків.

Потрібно бути глибоко переконаним, що Бог є нашим Творцем і Господом, що Він послав нас у світ, наділив певними

здібностями і талантами, і дав нам для реалізації певні завдання. Потрібно знати цю Правду, прийняти її і прагнути сумлінно виконувати свої обов'язки з тією міцною впевненістю, що так хоче наш Бог. Працювати в тих завданнях, визволяючи з гріха свою душу. Потрібно завжди пам'ятати, що якщо маємо такий стан, таку професію, таку працю, так склалися обставини нашого життя, то все це не є випадковим, а виразом Божої волі відносно кожної особи. Потрібно все чинити згідно сумлінню, бо так хоче наш Господь.

Спокійно зносити всі неприємності.

Необхідно міцно вірити, що Бог радить святим і керує життям людини. Пам'ятати про науку Христа, про кінцеве наслідування Його, брати свій хрест на кожен день і йти за Ним. Терпіння є невід'ємним від нашого життя, чи це нещасливе одруження, чи труднощі в вихованні дітей, чи смуга хвороб, чи специфічні труднощі і господарські неприємності, чи зло людської волі.

Належить охороняти себе від злого терпінням, чинити спроби поліпшити собі ситуацію, але там, де не можна нічого змінити, належить спокійно приймати терпіння і неприємності як вираз волі Бога. Нехай заспокоює думка, що терпіння принесе спокій, але потрібно жертвувати це Богу, як покуту за свої чи інших людей гріхи, а також душі в чистилищі. Одночасно випрошуємо Божу Ласку для себе, близьких нам осіб, грішників, для Церкви, Батьківщини, парафії. Це може бути нашим апостольством.

II Ватиканський Собор говорить, що всі наші вчинки, молитви і апостольські справи, сімейне і родинне життя, суспільна праця, відпочинок душі і тіла, якщо він в Дусі, й навіть втрата життя, терпеливо знесена, є духовними жертвами Милосердному Богу через Ісуса Христа.

Наслідування Христа убогого і покірного.

Пункт 11 Регули говорить:

„Христос, покладаючись на Отця, вибрав для Себе та Своєї Матері життя бідне і покірне, хоч і ставився з повагою та вшануванням до створених речей, так і францисканці-світські, вдовольняючи свої матеріальні потреби нехай завжди зберігають належну поміркованість щодо матеріальних благ; нехай

усвідомлюють, що. Згідно з Євангелієм, вони лише розпорядники отриманих благ на користь дітей Божих.

І як „паломники та мандрівники". Які прямують до дому Отця, нехай вони у дусі „Заповідей Блаженства" намагаються повністю очистити серця від усіх прив'язань, жадання володіння та панування".

Христос вибрав життя вбоге і покірне.

Убогою була Його Мати і вибраний опікуном св. Йосип. Христос народився в убогій стайні, т.б. мав убоге життя з народження. Пізніше, в 34-річному віці, публічне ділення також було убоге.

Святий Франциск наслідував Христа убогого і покірного.

Обираючи для себе дорогу життя, св. Франциск почув слова із Святого Письма в проповіді, під час Божої Служби. Ці почуті слова і сприйняття їх стали основою для подальшої дороги життя, дороги Євангелічної убогості та наслідування Христа убогого, вчинили програму життя для себе і свого Ордену.

Святий Франциск визнав для себе і своїх братів працю як змістовну і в жертві до тих, котрі не можуть працювати і потрібно опікуватися ними через душпастирську працю.

Багато чого змінилося, в тому числі і суворість францисканської убогості, але до цього часу є воно чимось специфічним і відрізняє францисканський Орден від інших Орденів своєю убогістю.

Як можуть бути „убогими в дусі" світські францисканці?

Світські францисканці можуть мати власність, забезпечувати її збільшення для себе і своїх дітей. Але одночасно вони повинні дбати про життя свого стану і виконувати його.

Євангелічні „убогі в дусі, котрим належить Царство Боже", це ті, котрі не прагнуть до надмірностей в дочасному добрі, котрі переборюють бажання до них, не піддаються практичному матеріалізму, для котрих гроші не становлять найвищу вартість. Це ті, що помірковано задовольняють свої потреби, і не стають їхніми невільниками, але котрі вище цього і є їх володарями, а не навпаки.

Що необхідно робити?

Не дозволяти собі бажання понад міру, коли зматеріалізовані вони забирають спокій у людини. Спрямовувати своє життя на вищі духовні цінності, релігійне життя, дух молитви і відкритості на Бога. Не тратити гроші понад можливості, на приємності, прагнучи в заздрості наслідувати багатих людей, а знаходити мир в дочасному добрі.

Отримування матеріального добра приписувати Богу і Його Ласці, Божому благословенню. Не вважати себе господарями, але – адміністраторами речей, отриманих з рук Бога, як прибуле. Але не маючи тут постійного місця, бо наше життя визначене в Царстві Небесному, ми повинні дивитися на матеріальне, як вираження Божої волі і бути вищими від матеріальної залежності. Необхідно робити добрі вчинки з того матеріального добра, що маємо, бо воно позичене у Бога під високий процент, через допомогу потребуючим убогим і бідним, через суспільну і релігійну ініціативу.

Наслідування Христа в чистоті серця.

Пункт 12 говорить:

„Як свідки майбутніх благ, а також зі свого покликання, вони зобов'язані досягнути чистоти серця, щоб вільно віддатися любові до Бога та братів".

Особи, які посвячені Богу, через складання служіння в чистоті з любові до Бога через власне подружнє і родинне життя, виховання дітей, віддають пошану Богу через чистоту серця, любов до Нього і апостольський запал.

Святий Франциск пам'ятав, що з серця людського виходять: злі думки, пиха, жадібність, нечистота (тіла і душі), ненависть, обжерливість і пияцтво, гнів, лінощі. Для нього чистою людиною був той, хто замість свого „я" ставив Бога, як мету своїх вчинків і планів. Для св. Франциска чистота серця означала: з радістю виконувати обов'язки стану; стару людину перетворювати на нову; приготування до контепляції; готовність до справ; братерські зв'язки.

Чому св. Франциск полюбив Ісуса Христа убогого і Розіп'ятого?

Коли Франциск молився перед іконою Розп'яття у храмі св. Доміана, Ісус Христос об'явився йому в людині убогій і

страждаючій, таким чином підготовлюючи його до відкриття розп'ятого і убогого Христа.

Зустріч з прокаженими була підготовкою до зміни серця, до зовнішньої зміни, яка мала відбутися у житті Франциска – відмова від усіх земних благ, які забезпечував йому батько і від нього самого. Він вважав прокажених братами-християнами, для нього вони були живими знаками страждаючого Христа. Особливо його вразило відокремлення їх від людської громади. Він пішов до прокажених і перебував разом з ними, служачи і допомагаючи і все це заради любові до Бога. Мив їхні прокажені тіла, очищав рани. Це був його Новіціату і притулок прокажених буде також Новіціатом для його перших послідовників.

Франциск був переконаний, що Христос об'являє себе тим, котрі Його шукають серед убогих. Ісус народився у Вифлеємі, в жебрацьких умовах, був настільки убогим, бідним серед бідних. Франциск прагне стати таким, як Ісус – маленьким і беззахисним. Він починає жити, уповаючи тільки на Отця Небесного. Не може забезпечити свій завтрашній день, бо тоді він не буде схожим на Вчителя.

Ісус бере свій хрест і він також готовий узяти хрест та йти за своїм Учителем. Тобто, Франциск готовий прийняти усі гоніння, усі переслідування, які випали на долю Ісуса, готовий віддати своє тіло на Розп'яття. Але його Розп'яття не залежить від нього, Бог визначає долю кожного і від Франциска залежить, чи він захоче в духовному плані розп'ясти своє „я", померти для свого егоїзму. Таким чином стає "другим Ісусом", відновивши лице церкви, як спільноти людей – люду Божого.

Отак і ми, котрі вибрали цей шлях, повинні бути справжніми учнями, щоб хтось, дивлячись на наше життя захопився Учителем. Ми наслідуємо не св. Франциска, а Ісуса і тільки його. І невіруючі люди, дивлячись на нашу поведінку, на наші стосунки, ставлення до інших, через наші слова повинні побачити нашого Учителя, так, як через св. Франциска бачили Ісуса. І коли вони побачать, то захочуть приєднатися до нас і спитають, що робити. А відповідь – приклад нашого життя, розпинання свого „я", знищення свого егоїзму.

Підготувала с. Людмила Павловська. Опрацьовано за матеріалами о.Петра Меншеорина OFMConv. Коша кін 1992 р. і книги "Францисканство" Августина Джемелі. Вид-во культурний центр "Духовна бібліотека". М. 2004 р.

З життя спільнот

ПАСТИРСЬКИЙ ТА БРАТЕРСЬКИЙ ВІЗИТ У СПІЛЬНОТІ ФОС М. БЕРДИЧЕВА

25 листопада 2006 р. Радою Північного Регіону, разом з духовним асистентом о. Доброславом, було здійснено візит в спільноту ФОС при Храмі св. Варвари м Бердичева.

Мета візиту, як пастирського так і братерського, - оживлення францисканського та євангелічного духу спільноти, забезпечення вірності францисканській харизмі та Регулі, зміцнення єдності ФОС та заохочення до якнайбільшого поєднання з францисканською родиною та Церквою.

Нас в храмі чекали 18 осіб терціарів. Зустріч розпочалася Святою Літургією, яку відправив духовний асистент Регіональної Ради о. Доброслав. В проповіді він розповів про духовне життя св. Франциска, та щедрі повчання, як маємо наслідувати нашого Патріарха. Свята Літургія закінчилася спільними молитвами. Зустріч продовжилась в катехетичному класі.

Старший Регіональної Ради, брат Станіслав Ганський, розповів про устрій ФОС, про спілкування та життя спільнот, про обов'язки та відповідальність, про покликання та служіння, про значення формацій: початкової та постійної. Наголосив, що після наступної формаційної зустрічі відбудуться вибори Ради Місцевої Спільноти м. Бердичева .

Підготувала с. Антоніна Буравська

ФОРМАЦІЯ ПРОДОВЖУЄТЬСЯ

Розпочався новий катехетичний рік, але формація світських францисканців ніколи не закінчується. Вона постійна, відповідає темпу життя, активності людини і повинна "підживлюватися", як їжа. Всі життєві ситуації завдяки формації зводяться до єдиного, все розглядається з точки зору світла і сили Христа, Який є Істиною і

Життям. Без постійної формації неможливо зреалізувати ідеал життя світського францисканця, який завжди знаходиться в дорозі пізнання Сина Божого.

“Формацію необхідно, нарешті, розуміти, як допомогу в наверненні кожного, а також як виконання своєї місії в Церкві і в суспільстві” (Конституція,44,1). Постійна формація є підтримкою живого процесу дозрівання людського, християнського і францисканського, вона підтримує вже отримане раніше, збагачує його, удосконалює і наповнює. Формація – це завдання, яке ми повинні виконувати на протязі всього нашого життя.

Спільнота ФОС м. Житомира має свої привілеї в духовному розвитку. Брати Першого Францисканського Ордену не полишають її без духовного піклування не тільки під час катехетичного року, але і кожного дня. Крім того, в повсякденному релігійному житті їхнє жертовне служіння є прикладом для нас.

Кожен з нас, хто відкривається на Боже Слово, дякує своїм наставникам. Францисканський дух наслідування нашого Господа Ісуса Христа панує і на Божих Службах, і під час братерського зібрання спільноти, на яких духовний асистент ФОСу о. Радослав провадить формаційні заняття.

Іноді, коли нам здається, що ми вже багато знаємо, розкриваються наші духовні очі і духовні вуха, а особливо серця і Боже Слово надихає нас замислитися, чи такою вже великою є наша досконаліть, а чи може потрібно продовжити своє навернення, заглибившись в глибину свого серця.

Кожного вівторка парафіяни збираються на “Біблійний круг”, який знову ж таки проводить о. Радослав. І серед парафіян багато світських францисканців. Кому, як не їм потрібно бути прикладом для всіх, бо як ми вже знаємо, що францисканець відрізняється від просто християнина тільки більшою наближеністю до Христа. Так повинно бути, а чи так є, нехай кожен поро змірковує сам?! Недовіра до Божої любові; правдива християнська любов і егоїзм, який її нищить; жертовна любов і милосердя, як нова заповідь любові; любов до себе, як дорога до любові до ближнього і ще багато-багато цікавого і корисного можна почути для свого удосконалення.

В середу парафіяни, в тому числі і світські францисканці, збираються на цікаві катехетичні навчання, які проводить настоятель парафії св. Яна з Дуклі о. Ян.

А по суботах Терціарський Дім кличе до себе світських францисканців. І тих, які проходять початкову формацію, і тих, хто вже склав Обітниці в ФОС, але прагнуть вдосконалитися в своєму

покликанні. Для кожних знаходяться близькі тами пізнання основ францисканського життя на дорозі, яка веде до мети – наслідування нашого Господа Ісуса Христа за прикладом св. Франциска. Можна послухати, поспілкуватися один з одним і через діалог отримати відповіді.

Дорогі брати і сестри, цінуймо ті можливості духовного розвитку, які ми маємо для нашого навернення і удосконалення бо швидко плине час!

Підготувала с. Людмила Павловська

ПАЛОМНИЦТВО ДО МАТЕРІ БОЖОЇ ФАТИМСЬКОЇ

"Царице світу, даруй мир землі!", - такими словами 9 жовтня 2006 року зустрічав паломників Дієцезіальний Санктуарій Фатимської Божої Матері в м. Довбиші Житомирської області.

Розпочинаючи Божу Службу Єпископ Ординарій Луцької Дієцезії Маркіян Трофім'як сказав, що католиків часто звинувачують в поклонінні і особистому вшановуванні Пресвятої Діви Марії, забуваючи про Бога. Але це не так. Ми вшановуємо Діву Марію, як Божу Матір і завжди будемо це робити, поклоняючись Господу нашому Ісусу Христу, Істинному Богу в пресвятій трійці єдиному. Марія, яка постійно була з Ісусом і підтримувала Його в найтяжчих ситуаціях, робить це і з нами. Вона – наша Мати. Християни з давніх давен вшановували Діву Марію і зверталися до неї за допомогою.

Ми, світські францисканці, слухаючи його слова захоплювалися глибиною любові, що лунала в них і віддзеркалювала наші почуття. Так, Вона Мати кожного з нас. Ідуть люди, ідуть до Божої Матінки, обтяжені своїми земними проблемами, хворобами, турботами. Знаємо – Вона нас вислухає і буде благати свого Сина про допомогу для Своїх дітей.

Тож і недавно – на місці маленької дерев'яної каплиці виріс величний Храм – краса і гордість м. Довбиша і не тільки його, бо став постійним місцем паломництва жителів різних міст і країн.

Подія, яка покликала паломників в цей раз – освячення нового органу, шостого в Україні. Швейцарія і Польща допомагали в його виготовленні і установленні. Перші звуки, які зіграв Єпископ Маркіян Трофім'як, сповістили про цю визначну подію. В світі немає двох однакових органів, цей був збудований для Довбиша. Орган – це духовий інструмент, який має багато сопілок (труб різних розмірів і форм). Як сказав Єпископ, життя не хватить, щоб перепробувати 35 регістрів в різних сполуках, які творять гармонію.

Ми також різні, але як брати і сестри у Христі, повинні робити гармонію одної великої божої Родини, гармонію єдності в любові до Бога і Діви Марії. Латинську Літургію не уявити без органу, він є її надійною частиною.

Як орган, так і ми, разом з чудовим хором Довбиської парафії, в якому так багато чоловічих голосів, прославляли Бога молитвами і співом. Наші серця піднімалися в Небо і здавалося, що Ангели співають разом з нами.

А ще кожен з нас думав, що наступним органом, який заграє на славу Божу, буде орган в парафії св. Яна з Дуклі м. Житомира.

Дякуючи Матінці Божій Фатимській, Яка прагне, щоб у світі не було гріха, мабуть кожен з нас вирішив, що найкращою подякою для Неї буде наше постійне навернення. Будь возвеличена, о Матір Фатимська!

Підготувала с. Зоя Вознюк

Поезія

У ХРАМІ НА АДОРАЦІЇ

Ми вдвох у Храмі опустілім.
Він у Монстранції, а – я ?!
Угору піднялися крила,
Душа зліта увись моя.

Відкрились стіни і покрівля,
А зверху – Неба висота.
Ловлю я пісню розвеснілу –
Мій Бог у серце загляда.

Яке ж бо є воно жагуче,
У втомі болісній щемить.

Я піднімаюся на кручі –
Божественна щаслива мить!

На вівтарі горять тремтяче
Два вогники такі ясні.
У їхніх відблисках я бачу
Господь вітання шле мені.

І доторкається рукою
До мене, серце звеселя,
Лечу дорогою святою,
На котрій мій Господь і – я.

ОБЛАТКОВА ЗУСТРІЧ

Облаткова зустріч,
Свята Різдвяні !
Облаткова зустріч,
Радісно мені !

Мій Господь приходить
У серця братів,
І облатку ділить
В відблиску вогнів.

Ніжно доторкнувся
Й тихо прошептав:
Я тебе, дитино,
Вибрав й покохав.

Ти – моя єдина,
Але не одна,
Поруч половина,
Сестра чарівна.
І до свого серця
Ти її впусти,
Із очей озерця
Дай їй доброти.

Всі Мої ви діти
І – вона. І – ти,
Прагну вас зігріти
До серця прийти.

Вогник запалити,
Щоб горів завжди,
Всіх вас обігріти
В щасті і в біді.

Все у цьому світі
Збереже любов.
Ви – Мої всі діти,
Сповіщаю знов!

с. Людмила Павловська

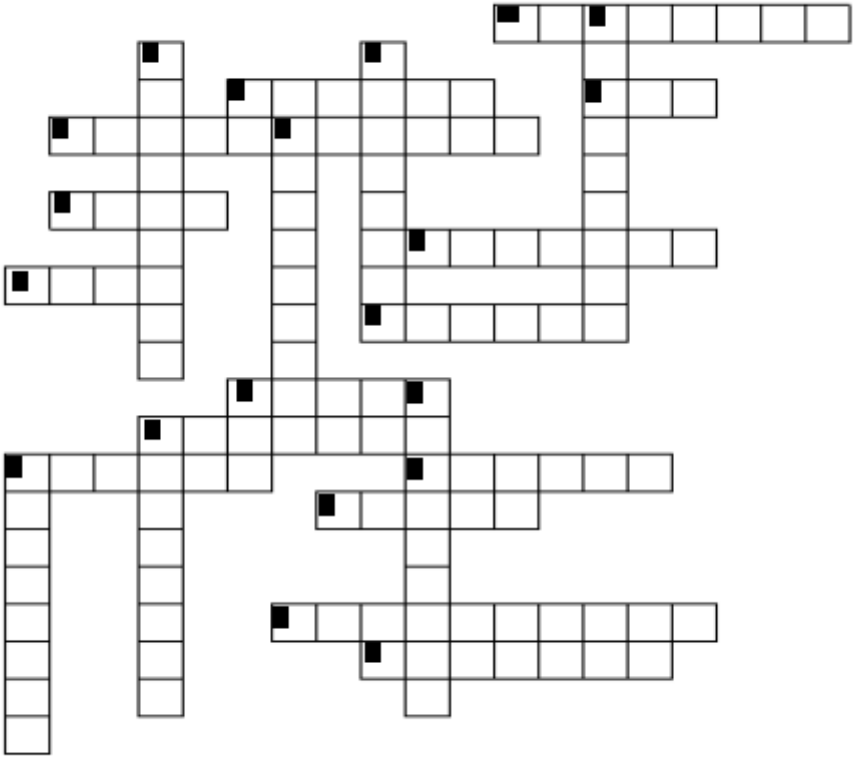

По горизонталі:1.Урочиста нічна Служба Божа 25 грудня. 5.Дар, принесений мудрецем, який вказує на приречену на смерть людину. 6.Символ вічного щастя святих у небі. 7.Перше християнське свято, яке святкувалося 6 січня. 9.Місце народження Ісуса. 10.Прісний хліб, котрим діляться під час вігілійної вечері. 11.Папа,який виділив святкування Христового Різдва 25 грудня. 12.Символ перемоги життя над смертю, дня над ніччю, світла над темрявою, яким прикрашають домівки. 13.Перший мудрець. 15.Представники інших народів, які прийшли поклонитися Ісусові. 16.Період очікування народження Ісуса Христа. 17.Дар, принесений мудрецем, який вказує на Ісуса як Царя царів. 18.Дар, принесений мудрецем, який вказує на Ісуса, як на Бога. 19.Скільки страв на багатій вечері. 20.Місто народження Ісуса.

По вертикалі: 2.1-ше січня – Урочистість Святого....3.Вечеря 24 грудня. 4.Свято у першу неділю після Урочистості Богоявлення Господнього. 8.Другий

мудрець. 14.Період з 25 грудня по 9 січня. 15.Третій мудрець. 16.Спосіб поклоніння Господу в Пресвятих Дарах.

Відповіді на кросворд у № 9. По горизонталі: 1.Убогість 3.Вертеп 5.Бернард 6.Порціункула 8.Молитва 9.Франциск 10.Челано 12. Сандамяно 13.Устав 14.Гімн По вертикалі: 2.Бернардоне 4.Прокажений 7.Стигмати 11.Асизі. *Підготувала с. Людмила Данилко*

14 ДЕКАБРЯ БЛАЖЕНЫЙ БЕРТОЛЬД ИЗ САН ГИШИНЬЯНО СВЯЩЕНИК ИЗ III ОРДЕНА (1227-1300)

Родился в замке Контих возле Сан Гишиньяно (Италия). Уже в детстве он посвятил себя Богу вопреки сопротивлению отца. Направился в Пизу, где несколько лет находился у бенедектинцев у св. Вита. Вступив в III Орден, отправился в Вольтерру, где епископ рукоположил его и направил на служение в Пекёли, а затем назначил его настоятелем в Пихени.

Заболев проказой на 50 году жизни обособился в лепрозории в Келлоле возле Сан Гишиньяно, где прожил ещё 20 лет и получил имя «Иов Тоскании» благодаря своему терпению, спокойному характеру и смирению перед Божьей волей. Священик Бертольд сеял вокруг себя не болезнь, а радость.

Как настоятель в Пихени очень старательно служил Богу и людям, но особенной любовью и милосердием окружал бедных и сирот.

Умер в Сан Гишиньяно в 1300 г. в возрасте 73 года. Похоронен там же в костёле св. Августина. Святой папа Пий X подтвердил его культ 27.IV.1910 г.

* * *

Боже, наш Отче, Ты в славном свидетельстве бл. Бертольда, священника, даёшь своей Церкви всегда новые знаки Твоего милосердия; пусть мы всегда чувствуем в Тебе укрепляющее присутствие наших братьев, которые

побуждают нас к наследованию Христа Твоего Сына, живущего и усердствующего во веки веков. Аминь.

КЛИЧЕ ФРАНЦИСК

До Тебе, Отче, рідко ще приходжу,
Але по-справжньому – без фальші у душі.
В Тобі величне, дивовижне віднаходжу
Й немає місця в серці повсякденній лжі.

Я на колінах у молитві завмираю
І споглядаю невимовно ніжний блиск.
Спокійну постать – і прекрасну, помічаю.
То за Ісусом йти запрошує Франциск.

За Ним іду – упав і піднімаюсь,
Не можу я відмовитись тому,
Що прикладом Франциска я спасаюсь,
Створив братерську він для нас сім'ю.

Чому я падаю на цій тернистій стежці?
Чому мені так сил не вистачає?
З спокусами борюся я у серці,
Проте, частіше, саме гріх перемагає.

Але святий Франциск зміцнив мою надію,
Покликав на зорі мого життя.
Інакше жити, видно, не зумію
І не сприйму моє земне буття!

Бр. Іван Варфоломіїв
Хмельницька обл...
Дунаєвський р-н, с Мушнуктонці